

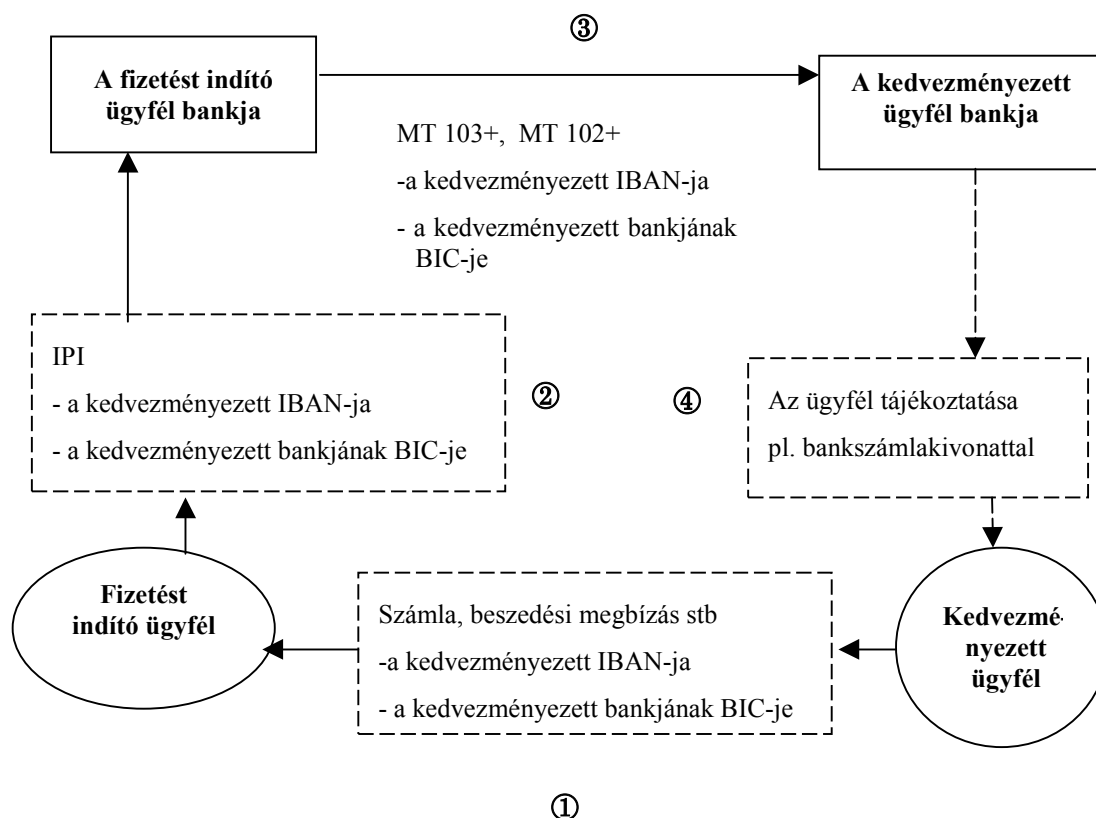
ÚJ NEMZETKÖZI PÉNZÜGYI SZABVÁNYOK BEVEZETÉSE MAGYARORSZÁGON

Magyar Nemzeti Bank
Pénzforgalmi önálló osztály
2001. május

ÚJ SZABVÁNYOK BEVEZETÉSE MAGYARORSZÁGON	1
1 A BEVEZETÉS MÓDJA ÉS INDOKOLTSÁGA	3
2 AZ ELVÉGZENDŐ FELADATOK SZÁMBAVÉTELE	6
2.1 AZ ISO 13616 SZABVÁNY KIEGÉSZÍTÉSE AZ ECBS EBS 204-ES SZABVÁNNYAL	6
2.2 EURÓPÁN BELÜLI KOORDINÁCIÓ	7
2.3 NEMZETI BEVEZETÉSI TERV	7
2.4 AZ MNB ÉS A BANKSZÖVETSÉG FELADATAI	7
2.5 IBAN BEVEZETÉSE	7
2.5.1 Forintszámlák	8
2.5.2 Devizaszámlák	8
2.6 IPI BEVEZETÉSE	9
2.7 A BANKOK FELADATAI	11
3 TÁJÉKOZTATÓ A NEMZETKÖZI BANKSZÁMLASZÁMRÓL	13
3.1 BEVEZETÉS	13
3.2 AZ IBANDEFINIÓJA	13
3.3 AZ IBAN CÉLJA	13
3.4 AZ IBAN SZERKEZETE	14
3.5 AZ IBAN LEHETSÉGES MAGYAR FORMÁTUMA	14
3.6 A HITELINTÉZETEK SZEREPE AZ IBAN BEVEZETÉSÉBEN	15
3.7 AZ IBAN ÉS A BIC (BANK IDENTIFIER CODE) HASZNÁLATA	15
3.8 AZ IBAN EURÓPAI IMPLEMENTÁCIÓJA	16
3.9 TÁJÉKOZTATÁS	17
4 TÁJÉKOZTATÓ A NEMZETKÖZI FIZETÉSI MEGBÍZÁSRÓL	18
4.1 BEVEZETÉS	18
4.2 AZ IPI NYOMTATVÁNY	18
4.3 KIEMELKEDŐ HATÉKONYSÁG AZ ÖSSZES RÉSZTVEVŐ SZÁMÁRA	20
4.4 AZ IPI SZEREPE A FIZETÉSI FOLYAMATBAN	20
4.5 DECENTRALIZÁLT MEGVALÓSÍTÁS	21
4.6 IRÁNYMUTATÁS AZ IPI POTENCIÁLIS HASZNÁLÓI RÉSZÉRE	21
4.7 AZ IPI TECHNIKAI JELLEMZŐI	22
5 AZ EURÓPAI UNIÓBAN ZAJLÓ FOLYAMATOK	23
5.1 AZ EURÓRENDSZER STRATÉGIAI CÉLJAI A TAGÁLLAMOK KÖZÖTTI FOGYASZTÓI FIZETÉSEKSEL KAPCSOLATBAN	23
5.2 A TAGÁLLAMOK KÖZÖTTI FOGYASZTÓI FIZETÉSEK TELJESÍTÉSÉT AKADÁLYOZÓ TÉNYEZŐK	25
6 FELHASZNÁLT FORRÁSOK	27

1 A BEVEZETÉS MÓDJA ÉS INDOKOLTSÁGA

A Magyar Bankszövetség és a Magyar Nemzeti Bank a hazai fizetési rendszer hatékonyságának növelése és ezáltal a magyar bankrendszer illetve azok ügyfelei versenyképességének megőrzése, valamint az európai jogharmonizációból eredő gyakorlati feladatok teljesítése érdekében - összhangban az európai bankszektorban folyamatban lévő fejlesztésekkel - közös projektet indít. Ennek keretében be kívánunk vezetni Magyarországon két új nemzetközi szabványt (a nemzetközi bankszámlaszámot¹, és a nemzetközi átutalási megbízást²), illetve ösztönözni kívánjuk a már rendelkezésre álló szabványok (S.W.I.F.T. MT 103+, MT 102+ üzenet és a BIC kód) széleskörű használatát. Ezek az építőelemek az alábbi ábrában bemutatott módon, együttesen teszik lehetővé a nemzetközi átutalási megbízások automatikus, vagy más néven STP (Straight Through Processing = manuális beavatkozás nélküli) továbbítását a fizetések feldolgozásának teljes láncolatában.

A projekt indítását alapvetően az a tényező teszi szükségessé és sürgetővé, hogy az eurót bevezető tagállamokban az egységes euróövezet kialakítása a következő év elején a bankjegyek és érmék fizikai megjelenésével utolsó fázisába ér, és ezzel összefüggésben a 97/5 EC irányelv gyakorlati alkalmazása a tagállamok közötti

¹ IBAN International Bank Account Number

² IPI International Payment Instruction

fogyasztói fizetések esetében számos olyan problémát vetett fel, amelyekre megoldást a tagállamok is csak a fenti projektcélok mihamarabbi megvalósításával látnak. Ezek a törekvések találkoztak azokkal az európai bankszektor által megfogalmazott fejlesztési igényekkel, amelyeknek alapvető célja a kisértékű, főként lakossági és kisvállalkozói fizetések nemzetközi forgalmának olcsóbbá és gyorsabbá, illetve megbízhatóbbá tételére irányulnak.

Mindezen tényezők hatására az Európai Unióban jelenleg komoly előkészületi munka folyik annak érdekében, hogy az egységes fizetési eszközzel végrehajtott fizetési műveletek lebonyolításának feltételeiben (ár, határidő) 2002. januárjától ne (illetve csak minimális) legyen eltérés amiatt, hogy valaki az egyik országból a másik országba szeretne fizetést teljesíteni.

Habár a tagállamok közötti fogyasztói, jellemzően kis értékű fizetések száma mindössze néhány százezer naponta – ami összehasonlítva ugyanezen fizetések nemzeti összesített adataival (napi 100 millió megbízás) nem éri el a megbízások 1 %-át sem –, mégis az egységes európai piac stabilitásának fontossága, és az egységes fizetőeszköz bevezetésének az integrációra gyakorolt hatása miatt már az Európai Parlament is sürgetőleg lépett fel az Európai Központi Banknál a probléma minél gyorsabb megoldása érdekében. Felszólította arra, hogy ha kell, akkor akár adminisztratív szabályokkal, illetve fizetési szolgáltatásnyújtással biztosítsa a nemzeti és tagállamok közötti megbízások teljesítésének egységességét.

Az EU-ban végbemenő folyamatok hatással vannak Magyarországra is. Több szempontból is időszerű a nemzetközi átutalások kérdéskörének áttekintése és ezzel kapcsolatban projektcélok meghatározása és megvalósítása.

A 97/5-ös EU irányelv honosítása folyamatban van, határideje 2001. december 31. Ahhoz, hogy az irányelvet honosító jogszabályt a gyakorlatban is alkalmazni lehessen, végig kell gondolni a jelenleg követett gyakorlatot, és meg kell változtatni egyes üzleti folyamatokat.

2001. második felében már elképzelhető, hogy magyar gazdálkodó szervezetek, vagy magánszemélyek olyan számlát, vagy számlával kombinált nemzetközi átutalási nyomtatványt illetve egyéb dokumentumot kapnak EU tagállamokban működő partnerüktől, amely ezen szabványokon alapulnak, hiszen ezen partnerek már IBAN formátumú bankszámlaszámot fognak szerepeltetni a megbízásokon, illetve egyéb dokumentációikban (pl. szerződések). Ezt fel kell ismerni, és érdemes célszerűen alkalmazni is.

A tömeges fizetési forgalom az automatikus feldolgozás irányába halad. Ma ezek a megbízások a nemzeti elszámolási rendszerekben teljesen automatizáltan és szabványosan, emiatt kis hibaarányal, olcsón és gyorsan teljesülnek. Ezzel szemben a kisértékű nemzetközi átutalások nagyrészt manuálisan kerülnek feldolgozásra, és a nem egységes nemzetközi számlaszámok, bizonylatok illetve üzenetszabványok miatt kitöltésük során számos hiba történik, ami plusz költségeket okoz mind a megbízást befogadó, mind a kedvezményezett számláját vezető hitelintézetnél. Ez természetesen az ügyfelek által fizetendő díjban csapódik le. Ennek tudható be az, hogy egy EU-ra vonatkozó 1999-es felmérés szerint egy 100 eurós országon belüli átutalás költsége csak 0,1-0,2 Euró, míg ha ugyanezt az összeget egy másik országba küldik, akkor annak átlagos díja több mint százszor magasabb, átlagosan 17,1 Euró.

Az európai szabványokhoz történő alkalmazkodás elmaradása az egyes bankok szintjén versenyhátrányt okoz - ha a többi bank alkalmazza a szabványokat -, nemzeti

szinten pedig - ha a többi ország alkalmazza, de Magyarország nem - a gazdaság egészének versenyképességét rontja. Ezért fontos, hogy a szabványok alkalmazása területén hazánk ne kerüljön hátrányos helyzetbe.

A szabványok bevezetését megkönnyíti, hogy számos nemzetközi bank (főként azok, melyek székhelye az EU-ban található) belső projektjeiben foglalkozik ezeknek a szabványoknak a bevezetésével.

A magyar hitelintézeteknek tehát fel kell készülniük a szabványok alkalmazására, és ami legalább ilyen fontos, fel kell készíteni a nemzetközi átutalásokat bonyolító ügyfeleiket arra, hogy megismerve az új számlaszám-struktúrát, és átutalási bizonylatot, képesek legyenek olyan megbízásokat adni, amelyeket a fogyasztói euró fizetéseket feldolgozó elszámolási rendszere(ke)n keresztül STP módon lehet teljesíteni. Ez azért is fontos, mivel a jövőben az ilyen módon megadott és végrehajtott megbízásoktól lehet elvárni, hogy közel ugyanolyan feltételekkel teljesülnek, mint a hazai rendszerekben elszámolt megbízások.

A bankrendszer oldaláról a szabványok alkalmazása megköveteli, hogy az új fizetési üzenet formátumot (S.W.I.F.T. , MT 102+, MT 103, MT 103+) - melyet az új szabványok alapján lehet és kell tartalommal megtölteni, és amelyet az európai fizetési rendszerek egységesen az STP feldolgozásra alkalmaznak – a bankok kezelni tudják. Meg kell vizsgálni azt is, hogy érdemes-e áttérni ezekre az üzenet és szabványformátumok alkalmazására a belföldi elszámolási rendszerekben is, vagy csak a nemzetközi (EU tagállamokba irányuló) megbízásokra kell alkalmazni.

Természetesen, ha annak a lehetőségét megteremtjük, hogy a magyar banki ügyfelek tudjanak olyan megbízásokat indítani, amelyek az új szabványokon alapulnak, akkor célszerű azt is lehetővé tenni, hogy Magyarországon is kaphassanak az ügyfelek nemzetközi számlaszámot, illetve állíthassanak ki nemzetközi átutalási megbízást, hiszen ezek alkalmazásával ők is könnyebben, gyorsabban és olcsóbban juthatnak kinnlevőségeikhez.

Jelen dokumentum célja, hogy ismertessük a vonatkozó szabványokat, a magyarországi bevezetéshez kapcsolódó (általunk felismert) feladatokat és megpróbáljunk határidőket meghatározni a feladatok végrehajtására.

2 AZ ELVÉGZENDŐ FELADATOK SZÁMBAVÉTELE

2.1 Az ISO 13616 szabvány kiegészítése az ECBS EBS 204-es szabvánnyal

Az ISO 13616 a nemzetközi bankközösség számára készített IBAN-ra vonatkozó alap szabvány. Ezen nemzetközi szabvány bevezetésével járó előnyöket az ECBS EBS 204 szabványában szereplő négy kiegészítő specifikáció átvételével fokozni lehet.

Az alábbiakban felsorolt kiegészítő jellemzők elsődlegesen az automatikus feldolgozás megkönnyítését, az egységességet, illetve az IBAN papír formáról elektronikus formára történő átírásakor fellépő esetleges elírások, hibák csökkentését segítik elő.

A négy specifikáció a következő:

Az ISO szabványleírás a nemzeti számlaszámokban megengedi a kisbetűk és a nagybetűk használatát. Az ECBS specifikáció *a nemzeti számlaszámokban csak a nagybetű használatát engedélyezi;*

Az ISO szabványleírás a nemzeti számlaszámokra vonatkozóan többféle számlaszám hosszúságot is megenged. Az ECBS szabvány azonban *fix hosszúságú számlaszám használatát várja el országonként;*

A bankazonosító kód az IBAN-on belül az ISO szabványleírásban nem lett meghatározva. Az IBAN használatával járó előnyöket csak akkor lehet jól kihasználni, ha az IBAN lehetővé teszi a számlát vezető bank automatikus azonosítását. Ennek érdekében az ESCB specifikáció a további jellemzőket határozza meg:

a bankazonosító kódnak országonként explicitnek kell lennie;

a nemzeti számlaszámon belül a bankazonosító kódnak mindig azonos helyen kell szerepelnie (pl. a számlaszám első karaktereiben) és fix hosszúságúnak kell lennie.

Az ISO papír alapra vonatkozó leírása a számlaszámok nemzeti használatakor megengedi a nemzeti sajátosságnak megfelelő elkülönítést (szókösz, elválasztó jel) a számlaszám karakterei között. Ez a formátum azonban a hibamentes IBAN rögzítést megnehezíti. Az ECBS szabvány *Az IBAN papír alapú használatakor a számlaszámot 4 karakterenként egy szóközzel elválasztva csoportokra osztja pl. a maximális hosszúságnál a következő a képe:*

□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□

Emellett az ISO szabvány megengedi papír alapú formátumnál az „IBAN” szó szerepeltetését az IBAN-ra vonatkozó információk előtt. Mindez az automatikus olvasás és érvényesítési eljárások során felreértésekhez vezethet. Az ECBS (EBS 204 V3) leírásában meghatározza az IBAN papír alapú formátumát.

2.2 Európán belüli koordináció

Az ISO 13616 és az EBS 204-es szabványok együttes használata elősegíti a fizetési üzenetek elektronikus és papír alapú egységes és könnyebb kezelését az európai bankok és ügyfelek számára. A teljes automatizálás azonban akkor érhető el, ha európai szinten nyomon követik és nyilvánosságra hozzák az IBAN-ra vonatkozó szabványok (ISO 13616 és az EBS 204) nemzeti bevezetését és folyamatosan naprakésszé teszik az ECBS 201-es technikai riportját (Technical Report 201).

2.3 Nemzeti bevezetési terv

Annak érdekében, hogy az európai országokban minden bank fel tudjon készülni az IBAN és IPI használatára, nemzeti szintű bevezetési tervet kell készíteni. A nemzeti bevezetési tervnek többek között a következőket kell tartalmaznia:

az IBAN magyarországi formátumának megállapítása;

az IBAN és IPI bevezetéséhez kapcsolódó bankközi együttműködés és projekt kereteinek felvázolása;

dokumentációk készítése és publikálása.

Az IBAN és IPI bevezetéséhez kapcsolódóan a folyamatban érintett szereplők - a bankok, az ügyfelek, a Bankszövetség, az MNB - szerepét és feladatait meg kell határozni.

2.4 Az MNB és a Bankszövetség feladatai

Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank és a Bankszövetség készíti el a magyar bevezetési tervet, irányítja és felügyeli az abban szereplő célok megvalósítását. A bankközösséggel közösen meg kell határozni az IBAN és az IPI bevezetéséhez kapcsolódó feladatokat, fel kell tárnunk ezek időigényét, és felmérni milyen technikai és üzemviteli módosítások szükségesek a bankoknál a projekt sikeres végrehajtásához.

Az MNB-nek és a Bankszövetségnek tájékoztatni kell a bankokat a nemzetközi szabványokról és az IBAN, IPI használatának lehetőségéről, az európai bankközösség által elfogadott szabályokról.

2.5 IBAN bevezetése

Az MNB - mint a pénzforgalom szabályozójának - feladata a nemzeti számlaszámok nemzetközi szabványokhoz, így az ECBS ESB 204-el kibővített IBAN szabványhoz való hozzáigazítása és bevezetésének irányítása. Döntést igényel annak a meghatározása, hogy az IBAN-t csak a határon átmenő fizetések során használják, vagy a hazai klíringforgalomban is bevezetik használatát. Mérlegelni kell, hogy a bankoknak minden ügyfelük számára ki kell-e adniuk a nemzetközi számlaszámot, vagy csak a tevékenységi köre miatt „érdekelt” ügyfeleknek.

Elsődleges feladat az **IBAN magyar formátumának meghatározása**. Ennek érdekében az ISO szabvány szerint definiálni kell az IBAN első két karakterében szereplő országazonosító kódszót (HU). Emellett meg kell vizsgálni, hogy a hazai

számlaszámok jelenleg mennyire felelnek meg a nemzetközi szabványoknak az IBAN-ná való átalakításuk érdekében.

A hazai bankoknál vezetett számlákhoz tartozó számlaszámok nem egységes formátumúak. Így vizsgálódásunk során külön kell választani a forintszámlákhoz tartozó és a devizaszámlákhoz tartozó számlaszámokat.

2.5.1 Forintszámlák

A forintszámlához kapcsolódó számlaszám hazánkban egységes formátumú, és annak első nyolc karaktere egyértelműen azonosítja a bankot (1-3 karakter) és bankfiókot (4-7 karakter). A számlaszám 9-16, vagy 9-24 karaktere az ügyfél számlájára vonatkozó információkat tartalmaz. A számlaszám kétféle fix hosszúságú lehet (16 vagy 24 karakter), így az ECBS ESB 204-es szabványnál megkövetelt **egységes hosszúság megteremtéséhez** az IBAN-ná való konvertáláskor valószínűleg nullákkal 24 hosszúságúra ki kell egészíteni a számlaszámokat. Ez azt eredményezné, hogy az országgóddal és ellenőrzőszámmal kiegészített magyar bankszámlaszám ($2+2+24=28$) meghaladná a jelenleg leghosszabb (27 karakteres) francia és olasz számlaszám hosszát. Mindez döntést igényel az egyeztetések során.

Követelményként szerepel a nemzeti számlaszámokra vonatkozóan, egységesen képzett **ellenőrző számok** használata. A magyar számlaszámok már tartalmazzák két ellenőrző számot a 8. és a 16. vagy 24. karaktereken (a számlaszám hosszúságától függően).

A számlaszám nem tartalmaz alfanumerikus karaktereket, így a **nagybetű használatára vonatkozó elv** nem teremt feladatot a számunkra.

A számlaszám rögzítésekor gyakorlat hazánkban az első nyolc karaktert követően elválasztó jel „-„ szerepeltetése a számlaszámban. A PF1-es nyomtatványon is a három nyolcas karakter elválasztójellel került elkülönítésre. Meg kell vizsgálni mi a tennivaló ez ügyben.

2.5.2 Devizaszámlák

A devizaszámlához kapcsolódó számlaszám felépítésére vonatkozóan nincs központi előírás Magyarországon. Így a bankok saját hatáskörükben képezik ezen számlaszámokat.

A bankok gyakorlatát megfigyelve elmondható, hogy jelenleg ezen számlaszámok nem tartalmazzák bank azonosítókat. A számlaszámok hosszúsága is eltérő lehet bankonként.

Az egyik legfontosabb feladat az IBAN bevezetéséhez kapcsolódóan a devizaszámlákhoz tartozó számlaszámok forint számlaszámokhoz hasonló egységesítése. Azonban nemcsak a devizaszámlákhoz tartozó számlaszámoknak kell egységesnek lenniük, hanem országosan is azonos szerkezetű számlaszámokra van szükség. Mivel a forint számlaszámok egységesek, és jegybanki szabályozás vonatkozik képzésükre, ezért egyértelműnek tűnik a forint számlaszámra vonatkozó szabályozás átültetése a deviza számlaszámokra vonatkozóan.

Javasoljuk annak vizsgálatát, hogy:

a bankot és bankfiókot azonosító forint számláknál már szereplő első nyolc karakter használható-e a deviza számlaszámok első karaktereiként;

egységes hosszú, lehetőleg 24 karakter hosszúságú deviza számlaszámok képzésének van-e akadálya;

használnak-e jelenleg a bankok alfanumerikus karaktereket a deviza számlaszámok képzésénél;

alkalmaznak-e elkülönítést (szóköz, elválasztójel) a deviza számlaszámokban;

ellenőrző számot tartalmaz-e a jelenlegi számlaszám;

technikailag okoz-e gondot új számlaszámstruktúrára való áttérés a bankoknál, illetve azok ügyfeleinél;

egyáltalán az egységesítésnek áll-e valami az útjában.

2.6 IPI bevezetése

Annak érdekében, hogy az IPI a nemzetközi fizetéseknél hatékonyan használható legyen, a bevezetéséhez mind a kibocsátói, mind az elfogadói oldalon meg kell határozni a feladatokat.

Az IPI használatának és banki elfogadásának időpontja hazánkban függ attól, hogy az európai országokban mikortól bocsátanak ki és fogadnak el IPI-t. Jelenleg még az EU bankszektor sem képvisel egységes álláspontot a papír alapú IPI és elektronikus változatának bevezetésével kapcsolatban, azonban az Eurórendszer arra ösztönzi az európai bankszektort, hogy ez legkésőbb a 2002. év elejére történjen meg. Mivel az IPI, és főként elektronikus változata, segíti a bankokat a határon átmenő fizetések STP feldolgozásában, így az eurórendszer első lépésként 2001 közepétől ajánlja az európai bankoknak a papíralapú IPI bevezetését, és sürgeti az elektronikus verzió minél előbbi implementálását. Megfontolandó, hogy támogassuk-e a papír alapú IPI elterjedését, vagy az elektronikus verzió bevezetését követően csak az elektronikus forma használatát javasoljuk a hazai bankoknak és ügyfeleiknek.

Annak érdekében, hogy az IPI-t magyar vállalkozások is használják és a magyar bankok képesek legyenek feldolgozni azokat, a nyomtatványt az európai szabvány (EBS206 és TR202) formai követelményei alapján kell előállítani.

Az ECBS szabvány pontos technikai leírást ad az IPI-re vonatkozóan, ám bevezetéséhez át kell tekinteni a pénzforgalmi nyomtatványokra vonatkozó nemzeti szabványokat, sajátosságokat is.

Az EBS 206-os szabvány általánosan meghatározza a papír minőségére és a festékre vonatkozó követelményeket, melyek eltérhetnek a nemzeti szabványtól.

Bár az EBS 206-os szabvány megköveteli, hogy az IPI-n a kedvezményezett számlaszáma IBAN formátumú legyen, elvileg 2002 végéig a nemzeti számlaszámok is használhatóak. Az IBAN bevezetésének időpontját alapul véve el kell dönteni, hogy megengedhető-e a hazai vállalatoknak az IPI kibocsátásakor nemzeti számlaszámuk feltüntetése az átmeneti időszakban, vagy követelmény legyen az IBAN használata.

Az IPI rendes körülmények között kombinálható egyéb dokumentumokkal, így pl. számlákkal, vagy nyugtákkal. Az ilyen kombinációk elkészítéséhez és használatára

vonatkozóan az EBS206 nem tartalmaz iránymutatást, így azt nemzeti keretek között egyedileg kell meghatározni.

El kell készíteni a kibocsátók részére egy nemzeti útmutatót az IPI előállítására vonatkozóan.

Hazánkban pénzforgalmi nyomtatványokat bármely nyomda előállíthat, aki képes a 6/1997-es pénzforgalomról szóló MNB rendelkezésben szereplő formai és minőségi előírások betartására. Döntést igényel, hogy az IPI előállítására vonatkozóan is hasonló elvet kövessünk-e. Az ECBS titkárságáról a minta IPI megszerezhető, mely segítséget nyújt a nyomdai cégeknek az IPI szabványos előállításában.

Ha nem kötjük engedélyhez az IPI előállításában résztvevő nyomdák körét, akkor is meg kell határozni azon elveket, amelyek specifikálják azon minőségi ellenőrzéseket, amelyeket egy banknak el kell végeznie, mielőtt hozzájárulna ügyfelénél az IPI kiadásához. Ilyen lehet pl. az IPI tesztelése, a szabványoknak való megfelelés ellenőrzése. Az ellenőrzési szempontok mellett fel kell vázolni azon eljárásokat, melyek a szabványoknak nem megfelelő, gyenge minőségű IPI kezelésére vonatkozik.

Döntést igényel, hogy a hazai bankoknak az IPI-t fizetési megbízásként mely időponttól kell elfogadniuk ügyfeleiktől. Az időpont meghatározására hat, hogy az európai országok mikortól kezdik kibocsátani az IPI-t.

Az IPI elfogadására - a kibocsátáshoz hasonlóan – néhány kérdést nemzeti szinten kell eldönteni:

A bank a kedvezményezett által megadott és az IPI-re kinyomtatott információk (összeg, jutalék fizetésére vonatkozó megállapodás) esetében elfogadja-e a kötelezett kézzel írt módosítását. Az IPI-t csak akkor fogadják-e el, ha azt géppel töltötték ki? Mi a teendő a kézzel írt módosítás esetében, az IPI így automatikusan visszautasítható, vagy a kedvezményezett jóváhagyását kérve elfogadható.

Felállítunk-e nemzeti limitet az IPI-n szereplő maximum összegre vonatkozóan. A felső korlát nem jelenti automatikusan a fizetési megbízás elutasítását, hanem az indító ügyfélnek esetleg egyéb nyomtatványokat is ki kell töltenie.

Az IPI-t alapvetően a határon átmenő fizetések lebonyolítására tervezték. Megfontolandó, hogy a hazai szabványokhoz történő igazítás után használható-e nyomtatványként:

belföldi fizetések teljesítésére,

határon átmenő fizetések elindítására biankó nyomtatványként, melyet az indító ügyfél tölt ki.

Az IPI-n szabvány szerint az aláírás dátumát nap-hónap-év sorrendben kell kitölteni. A hazai pénzforgalmi nyomtatványok esetében az év-hónap-nap kitöltés a szabványos. Meg kell nézni, hogy a dátum eltérő írásmódja okoz-e problémát.

Kockázatot jelent, hogy az IPI kibocsátása után esetleg az IPI-n szereplő adatok módosításával csalást követnek el. A kötelezett nem tudja megítélni, hogy az IPI-n szereplő adatok nem módosultak-e a kibocsátást követően, így jóhiszeműen nyújtja be bankjának fizetési megbízásként az IPI-t. Emiatt a kockázat miatt néhány ország az IPI-t nem fogadja el fizetési megbízásként, hacsak az nem saját védett útvonalon érkezik a bankhoz.

Az IPI nemzetközi nyomtatvány, melyen az adattartalomhoz kapcsolódó feliratok angolul szerepelnek. Egyes országokban megkövetelik a nemzeti nyelv használatát, így az IPI kibocsátásakor erre figyelni kell. Hazánkban ilyen előírás nemzetközi nyomtatványok esetében nem áll fenn.

Az IPI beolvasásával, feldolgozásával kapcsolatos problémák kezelésére, help-desk szolgáltatás nyújtására, illetve a minőség ellenőrzésére, az IPI használatának nyomonkövetésére érdemes egy nemzeti „irodát” létrehozni, mely felveszi a kapcsolatot a kibocsátó ország hasonló feladatot ellátó szervezetével.

A bankokat, a kereskedelmi szövetségeket, számítástechnikai cégeket, a nyomdákat az ügyfeleket tájékoztatni kell az IPI használatáról, a bevezetéséhez kapcsolódó feladatokról, a szabványokról.

2.7 A bankok feladatai

A bankoknak technikailag, belső eljárásaikban és ügyfélkapcsolataikban is fel kell készülniük az IBAN és az IPI használatára.

Az ECB és az Európai Bankszövetség ajánlása szerint az európai bankok rendszereinek, a 2001. év végére képesnek kell lenniük arra, hogy az IBAN-nal ellátott fizetési megbízásokat kezelni tudják. Az IBAN használata 2002. január elsejétől kötelező az STP-t (automatikus feldolgozást) lehetővé tevő, határon átmenő, euró fizetési üzenetekben (MT103+, MT102+), a kedvezményezett ügyfél megjelölésekor.

A magyar bankokat közvetve érinti ez a szabályozás, mivel európai levelezőbanki kapcsolataikon keresztül kaphatnak IBAN-t tartalmazó fizetési üzeneteket. Másrészt a devizatorvény liberalizációjával, ügyfeleik kiterjedt európai kereskedelmi kapcsolatai révén az ügyfél részéről hamarosan igény merülhet fel arra, hogy saját maguk is kaphassanak IBAN formájú számlaszámot nemzetközi fizetéseik lebonyolításához.

Az ajánlás szerint a bankoknak minden ügyfelük részére lehetővé kell tenni az IBAN használatát. Az IBAN kiadásának többféle lehetősége kínálkozik, történhet automatikusan, minden ügyfél részére, illetve kérésre.

A devizaszámlákhoz tartozó számlaszámok egységesítése során a bankok feladata az új számlaszámok képzése és kiadása ügyfeleik számára. Emellett fel kell készülniük az IBAN-t tartalmazó fizetési üzenetek fogadására és indítására is. A bankok belső rendszereinek, - így home és office banking rendszereinek is - fel kell ismernie és azonosítania kell az IBAN-t.

Megjegyzendő, hogy a kedvezményezett ügyfél IBAN számlaszáma mellett a kedvezményezett bank BIC kódjának a használata is fontos marad a fizetési üzenetek irányításában, amíg az IBAN használata világszerte el nem terjed. A hazai bankok legnagyobb része (VIBER tagok) rendelkezik BIC kóddal. Azon bankok, amelyek nem S.W.I.F.T tagok, kérhetnek díjmentesen azonosításra szolgáló – és nem a fizetési forgalomban felhasználható – BIC kódot.

A kedvezményezett ügyfél bankjának fel kell készülnie a fizetési üzenetben szereplő IBAN azonosítására, és ez alapján jóvá kell tudnia írni az ügyfél számláját.

A bankoknak fel kell készülniük az IPI elfogadására, a hozzá kapcsolódó ellenőrzések rendjének meghatározására és a nyomtatvány alapján fizetési üzenet indítására. Emellett az IPI-t kibocsátó ügyfeleknek segítséget kell nyújtaniuk az IPI-n lévő adatok kitöltéséhez (BIC kód, IBAN számlaszám). A bankoknak kell engedélyezniük ügyfelek részére az IPI kibocsátását, meggyőződve arról, hogy az IPI a szabvány szerint került kiállításra, és az ügyfél ismeri az IPI használatára vonatkozó útmutatásokat. Mindezek elvégzéséhez a banki dolgozók és ügyintézők oktatása, felkészítése nagyon fontos.

Az IPI feldolgozásához, elfogadásához a bank belső rendszereit fel kell készíteni, többek között az adatfeldolgozó, adatrögzítő, esetleg automatikus adatfelvételező rendszereket, ATM-eket, és home banking rendszereket. A legtöbb adatot a kedvezményezett ügyfél előre rányomtatja az IPI-re, ám azon adatok, melyeket a fizetésre kötelezett ügyfél tölt ki az IPI-n, elvileg háromféle módon írhatóak rá a nyomtatványra a szabvány szerint. Az elektronikus adatfelvételező rendszereket (szkennereket) mindhárom lehetőségre elő kell készíteni.

A legtöbb esetben az IPI-n beadott fizetési megbízások S.W.I.F.T üzenetként érkeznek a kedvezményezett bankjához. Az ECBS elkészített egy útmutatót, mely segítségével az IPI-n szereplő adatok könnyen hozzárendelhetőek a leggyakrabban használt S.W.I.F.T. üzenetekhez. Fontos szabály, hogy az IPI-n szereplő valamennyi adatot továbbítani kell a S.W.I.F.T üzenetben.

Fontos feladat hárul a bankokra az ügyfelek tájékoztatásában, melynek ki kell térnie az IPI és az IBAN használatára is.

3 TÁJÉKOZTATÓ A NEMZETKÖZI BANKSZÁMLASZÁMRÓL

International Bank Account Number (IBAN)

3.1 Bevezetés

Magyarországon, a belföldi fizetések esetében, már több mint hat éve biztosított az egységes bankszámlaszám használata, amely segítségével egyértelműen azonosítható a bank és bankfiók, valamint a számlavezető ügyfél. A belföldi fizetések esetében bevált módszerek azonban nem feltétlenül alkalmasak a nemzetközi fizetések lebonyolítására egyrészt azért, mert a fizetésekre vonatkozó szabályok országonként eltérőek lehetnek, másrészt pedig azért, mert az információk, amelyek az országok közötti fizetések esetében a fizetés jogosultja és kötelezettje között szükségesek, nem biztos, hogy rendelkezésre állnak.

A nemzetközi fizetések esetében, ha elsősorban a lakossági és kis- és közép vállalkozói kört tekintjük, még mindig nagy a tanácstalanság egy külföldről kapott számla kiegyenlítésekor. Gyakran előfordul, hogy hibás, hiányos, vagy helytelen adatok szerepelnek a megbízáson, amelyek miatt a fizetések teljesítése késik, vagy megghiúsul.

Az előzőekben ismertetett problémára részben megoldást jelent a nemzetközi számlaszám, az International Bank Account Number, vagy röviden IBAN bevezetése. A nemzetközi számlaszám segítségével egységessé tehető az idegen számlaszámok felismerése és ellenőrzése.

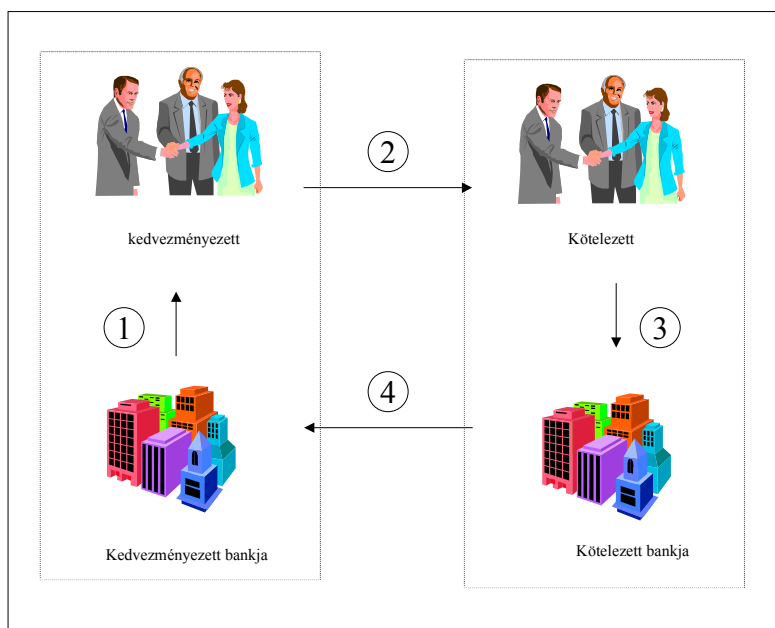
3.2 Az IBANdefiniója

A nemzetközi bankszámla azonosító, angolul International Bank Account Number (IBAN) olyan alfanumerikus (betű és számjegy) karakterek sorozatából áll, amelyek egyértelműen azonosítanak egy ügyfélszámlát, amit egy banknál, bárhol a világon vezetnek. Az IBAN pontos leírása a European Committee for Banking Standards (ECBS) által készített EBS204 azonosítószámon megjelentetett szabványban található, az ECBS web lapján (www.ecbs.org). A szabvány elkészítésekor az ISO 13 616 jelű nemzetközi szabvány előírásait vették alapul.

3.3 Az IBAN célja

Az IBAN bevezetésével az átutalások, a nemzetközi forgalomban automatikusan, az emberi beavatkozást minimálisra csökkentve hajthatók végre.

Ábra az IBAN használatáról

- ① A kedvezményezett bankja a kedvezményezett tudomására hozza a nemzetközi számlaszámát, az IBAN-t.
- ② A kötelezethez továbbítják a kedvezményezett IBAN-ját.
- ③ A kötelezett bemutat egy nemzetközi átutalást, amely tartalmazza a kedvezményezett IBAN-ját.
- ④ A nemzetközi átutalási üzenet tartalmazza a kedvezményezett IBAN-ját, amelyet ellenőrzött a kötelezett bankja. A kötelezett bankja azt követően, hogy nyugtázta az üzenetet, megterheli a kötelezett számláját.

3.4 Az IBAN szerkezete

Az IBAN maximális hossza 34 alfanumerikus karakter, amelybe a szóközőket nem számítjuk bele.

Az első két karakter azonosítja azt az országot, amelyben kezelik a számlát. Az ország azonosító képzése az ISO 3166-os szabvány szerint történik. A következő két számjegy az ellenőrző szám. Ezzel ellenőrizhető a teljes IBAN.

Az IBAN hátralévő részében található a belföldi számlaszám, ez általában egy olyan számlaszám, amely tartalmaz bank és bankfiók kódot, valamint ellenőrző számot is.

3.5 Az IBAN lehetséges magyar formátuma

A Magyarországon alkalmazott pénzforgalmi számlaszám 16, vagy 24 jegyű, pl.:

12312312-34563456-78787879

Ez a számlaszám IBAN formában így nézne ki:

HU99 1231 2312 3456 3456 7878 7879

Ahol "HU" Magyarország ISO 3 166-os szabvány szerinti kódja, a "99" pedig a teljes IBAN-ra vonatkozó ellenőrzőszám, a maradék 6x4-es csoportban a bankközi klíring rendszerben használatos egységes belföldi számlaszám található.

Az IBAN mind elektronikus, mind papíros bizonylaton alapuló környezetben használható, de a kétféle környezetbeli ábrázolás élesen elkülönül. Papíros bizonylatot használó környezetben az IBAN tartalmában megegyezik az elektronikus környezetben használttal, azzal a különbséggel, hogy:

Az "IBAN" előtagot egy szóköz követi, majd az IBAN számlaszám következik.

Az IBAN számlaszám négy karakterből álló csoportokra oszlik, amelyek között szóköz van. Az utolsó tag változó, de maximálisan 4 karakter hosszúságú lehet.

A példában szereplő IBAN számlaszám papíros bizonylaton található és elektronikus formája ennek megfelelően a következő lenne:

Papíros forma:

HU99 1231 2312 3456 3456 7878 7879

Elektronikus forma:

HU99123123123456345678787879

3.6 A hitelintézetek szerepe az IBAN bevezetésében

A bankok belső rendszerét képessé kell tenni az IBAN számlaszám előállítására, adatfelvételezésére, felismerésére, feldolgozására, ellenőrzésére és továbbítására.

Nyilvánvalónak tűnik ugyan, de fontos megjegyezni, hogy **csak a számlavezető bank jogosult ügyfelei IBAN-jának elkészítésére**, és felelős az ügyfelekhez történő eljuttatásért. A bank kötelessége a nemzetközi forgalomban használható IBAN-hoz szükséges információkat megismertetni az ügyfeleivel.

Azok az ügyfelek, akik már rendelkeznek nemzetközi számlaszámmal, közölhetik azt a kereskedelmi partnereikkel. Amikor egy bank nemzetközi átutalás végrehajtására kap utasítást az ügyfelétől, amely tartalmazza az IBAN-t, akkor az IBAN-t a szabványos ellenőrzési eljárással ellenőriznie kell az előtt, mielőtt a megbízást teljesíti.

3.7 Az IBAN és a BIC (Bank Identifier Code) használata

Az úgynevezett "Straight Through Processing (STP)", azaz manuális beavatkozás nélküli feldolgozás számára az IBAN mellett a BIC-re (bank azonosító kód) is szüksége van a kedvezményezett banknak. Ez utóbbi kód biztosítja az üzenet pontos továbbítását a kedvezményezett bankjához a nemzetközi forgalomban.

A számlavezető banknak tehát jelenleg mind az IBAN, mind a BIC kódot ügyfelei rendelkezésére kell bocsátania.

3.8 Az IBAN európai implementációja

Az IBAN-nak az a része, amely egyértelműen azonosítja a bankot, és bankfiókot az adott országban, dőlt betűvel szerepel a táblázatban.

Ország	Elektronikus számlaszám formátuma	Karakterek száma
Ausztria	AT611904300234573201	20
Belgium	BE62510007547061	16
Dánia	DK5000400440116243	18
Finnország	FI2112345600000785	18
Franciaország	FR1420041010050500013M02606	27
Németország	DE89370400440532013000	22
Görögország	<i>Bevezetés alatt</i>	
Izland	IE29AIBK93115212345678	22
Olaszország	IT40S0542811101000000123456	27
Luxemburg	LU280019400644750000	20
Hollandia	NL39RABO0300065264	18
Norvégia	NO93860111117947	16
Lengyelország	<i>Bevezetés alatt</i>	
Portugália	PT50000201231234567890154	25
Spanyolország	ES0700120345030000067890	24
Svédország	SE3550000000054910000003	24
Svájc	CH9300762011623852957	21
Nagy-Britannia	GB29NWBK601611331926819	23

3.9 Tájékoztatás

Az IBAN sikeréhez rendkívüli fontos a megfelelő tájékoztatás, ami vonatkozik egyrészt a bankok alkalmazottaira, másrészt a bankok azon ügyfeleire, akik a nemzetközi bankszámlaszámot fizetési megbízásaikhoz alkalmazni fogják.

4 TÁJÉKOZTATÓ A NEMZETKÖZI FIZETÉSI MEGBÍZÁSRÓL

International Payment Instruction (IPI)

4.1 Bevezetés

A nemzetközi fizetési megbízás, azaz International Payment Instruction (IPI) egy papíros alapú, átutalási megbízás, amellyel országok közötti átutalás is végezhető, ha nemzetközi számlaszámot adunk meg a bizonylaton.

Az IPI-t a kedvezményezett állítja ki, és egy számlával, vagy egy számlára történő hivatkozással együtt küldi el a kötelezethez.

A kötelezett, az előre kiállított bizonylat még hiányzó, a kötelezetre vonatkozó részeit kitölti. Ezt követően a kötelezett ügyfél fogja az IPI-t, vagy az IPI-n található információkat felhasználni arra, hogy megbízza bankját az átutalás végrehajtására.

Az IPI azon a fizetési módon alapul, amelyet számos olyan európai országban alkalmaznak, ahol a jogosult előre elkészíti az átutalási megbízást. Az IPI támogatja az IBAN használatát.

4.2 Az IPI nyomtatvány

A következő bizonylaton az látható, hogy egy francia vállalat, amelyik az egyik német ügyfelével bizonyos termék szállítására szerződött, hogyan tölti ki az IPI bizonylatot annak érdekében, hogy a nemzetközi fizetési megbízás segítségével kaphassa meg a leszállított áru ellenértékét. Megfigyelhetjük, hogy a bizonylat felső részén a kötelezetre, alsó felén pedig a kedvezményezettre vonatkozó információk olvashatók.

Ordering Customer / K ö t e l e z e t t		International Payment Instruction	
Account number / Szám l a s z á m		Amount to be paid / F i z e t e n d ő ö s s z e g	
Name / N é v	HERR/FRAU KUNDE	Currency / Amount P é n z n e m / Ö s s z e g	EUR ** 3421, 00
Address / C í m	BAHNSTRASSE 4 D - 80036 MUENCHEN	Charges to be paid by / F i z e t e n d ő d í j	0 = ordering customer / k ö t e l e z e t t 1 = beneficiary / j o g o s u l t 2 = shared / both / m e g o s z t v a / m i n d k e t t ő
Beneficiary / K e d v e z m é n y e z e t t		Signature(s) / A l á í r á s (o k) No company stamps / B é l y e g z ő h a s z n á l a t a t í l o s	
Account number / Szám l a s z á m	FR 76 1820 6000 1030 5696 6400 117	[Signature area]	
Name / N é v	SOCIETE LUMIERE SA, PARIS		
Beneficiary's Bank / K e d v e z m é n y e z e t t b a n k j a	AGRIFR882		
Details of payment / F i z e t é s r é s z l e t e z é s e	5200 0005 6781 2348 9012		
Date of signature(s) / A l á í r á s d á t u m a d		Reporting / J e l e n t é s k ö d	
		Form / B i z o n y l a t	02
Please refer to your bank for instructions / T o v á b b i i n f o r m á c o k é r t k é r j ü k f o r d u l j o n b a n k j á h o z			

Amennyiben a jogosult ismeri a kötelezett IBAN számát, akkor előnyomtathatja azt a kötelezethez tartozó "számlaszám" mezőbe, de a példának megfelelően üresen is hagyhatja, ekkor a kötelezettnek kell ezt a mezőt kitöltenie. Jelen esetben a jogosult a következő mezőket nyomtatta a bizonylatra:

A kötelezett neve és címe maximum 35 karakter hosszúságban.

A pénznem és az összeg.

A megbízás végrehajtásáért felszámított díjat kinek kell fizetni (0 = kötelezett).

A kedvezményezett IBAN száma.

A kedvezményezett neve, amelynek hossza 35 karakter.

A kedvezményezett bankjának a neve 35 karakter hosszban.

A fizetés részletezése rovatba írt azonosító, amelynek alapján a jogosult azonosítani tudja az átutalást, és párosíthatja a számlával. Strukturált forma esetén négyes csoportokra osztott, 20 karakter hosszú mező, amely 2 karakter hosszú ellenőrzőszámot is tartalmazhat, nem strukturált formában maximum 35 karakter hosszúságú információ.

Azt követően, hogy a kötelezethez megérkezett a jogosult által részben már kitöltött bizonylat, a kötelezett feladata megadni a hiányzó mezőkben a megfelelő információkat és ellenőrizni a jogosult által előnyomtatott adatok helyességét.

Ordering Customer / Kötelezett		International Payment Instruction	
Account number / Számlaszám	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	Amount to be paid / Fizetendő összeg	EUR ** 3421,00
Name / Név	HERR/FRAU KUNDE	Currency / Amount Pénznem / Összeg	EUR ** 3421,00
Address / Cím	BAHNSTRASSE 4 D - 80036 MUENCHEN	Charges to be paid by Fizetendő díj	0 = ordering customer / kötelezett 1 = beneficiary / jogosult 2 = shared / both / megosztva / mindkettő
Beneficiary / Kedvezményezett		Signature(s) / Aláírás (ok)	No company stamps / Bélyegző használata tilos
Account number / Számlaszám	FR 76 1820 6000 1030 5696 6400 117	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> <i>Herr Kunde</i> </div>	
Name / Név	SOCIETE LUMIERE SA, PARIS		
Beneficiary's Bank Kedvezményezett bankja	AGRIFR882	Date of signature(s) Aláírás dátuma	Reporting / Jelentés kód
Details of payment Fizetés részletezése	5200 0005 6781 2348 9012	0 8 0 1 1 9 9 9	1 2 3 4
		Form	02
		Please refer to your bank for instructions További információkért kérjük forduljon bankjához	

Ennek megfelelően a kötelezett a következő adatokat tölti ki a bizonylaton:

- A kötelezett számlaszám mezőbe kell beírni azt a számlaszámot, amelynek megterhelésére utasítást ad a kötelezett a számlavezető bankjának. A mező alfanumerikus karaktereket tartalmazhat maximum 27 karakter hosszban.

Az aláírás részben szerepel a kötelezett cégszerű aláírása ügyelve arra, hogy bélyegző nem használható. Az aláírásra az IPI bizonylat bankhoz történő benyújtásához van szükség, hogy a bank ellenőrizhesse az aláírás hitelességét és megőrizze a bizonylatot.

Az aláírás dátumát értelemszerűen csak a kötelezett írhatja rá a bizonylatra, amelynek hossza 8 numerikus karakter lehet.

A jelentés kód 4 számjegű lehet, amelynek az a szerepe, hogy a kötelezett bankja automatikusan állíthat elő jelentést a forgalomról a pénzforgalmi beszámolót igénylő hatóságnak.

4.3 Kiemelkedő hatékonyság az összes résztvevő számára

Az IPI lehetővé teszi a banktól bankig terjedő straight-through-processing (STP) eljárás alkalmazását, ami biztosítja az információk pontos, gyors és hatékony feldolgozását (a kedvezményezett IBAN száma használatának köszönhetően). Az IPI használata kiküszöböli a nemzetközi fogyasztói és üzleti fizetésekre jellemző hibákat és az alkalmazó országok számára egységes nemzetközi számlafizetési lehetőséget biztosít.

Az IPI előnye a jogosult ügyfelek számára a következő:

Viszonylagosan gyors számlázás.

Egyszerű földolgozás.

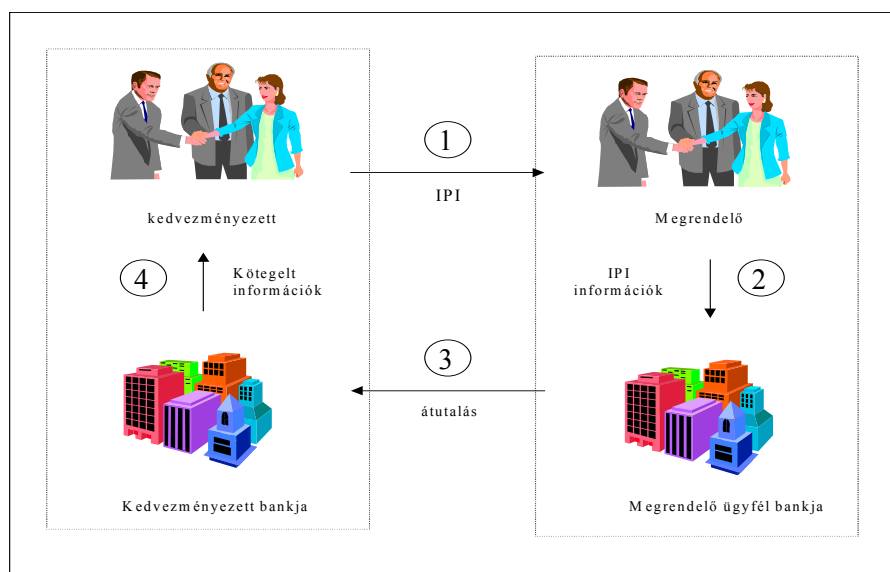
Könnyű követhetőség.

Az IPI a kötelezett számára is előnyös mert:

Kényelmes és egyszerű.

Hatékony.

4.4 Az IPI szerepe a fizetési folyamatban

- ① A bizonylat kibocsátója választhatja meg azt, hogy maga készíti el az IPI nyomtatványt, vagy egy nyomdát bíz meg az üres bizonylatok gyártásával, amelyekre a későbbiekben maga írja rá a megfelelő adatokat. Miután megtörtént az IPI kiállítása, el kell küldeni a megrendelőhöz
- ② A megrendelő (kötelezett) az IPI-n szereplő információkat elküldi számlavezető bankjához a bank által meghatározott, vagy a belföldi fizetésekre megállapított szabályok szerint.
- ③ Amint a bank megkapta az IPI információkat, azonnal végrehajtja a fizetést oly módon, hogy nemzetközi átutalási fizetési utasítás üzenetet küld a kedvezményezett bankjának.
- ④ A kedvezményezett bankja a jogosult számára érkezett jóváírásokról, összegyűjtött információkat megküldi a kedvezményezettnek.

4.5 Decentralizált megvalósítás

Azoknak a cégeknek, amelyek tervezik az IPI használatát, és segítségével kívánják külföldi ügyfeleiktől illetményeiket beszedni, a bankjaikkal kell együttműködniük és bankjuk, vagy egy erre felhatalmazott szervezet fogja jóváhagyni a megtervezett IPI bizonylatot annak érdekében, hogy az olyan formában készüljön el, ami illeszkedik a szabványhoz.

4.6 Iránymutatás az IPI potenciális használói részére

Az országoként készülő előírásokban meg kell határozni azokat a minőségi elvárásokat, amelyeket a bank ellenőriz, mielőtt engedélyt ad ügyfelének az IPI használatára.

Az IPI kibocsátói oldala biztosítja:

A bizonylatot előállító cégek támogatását.

A szolgáltató cégek támogatását.

A leendő felhasználók támogatását.

Az ügyfeleket bankjaik látják el a szükséges iránymutatásokkal arra vonatkozóan, hogy hogyan kell az IPI-t jogos pénzügyi követeléseik begyűjtésére használni. A bankok szolgáltatók majd a szükséges kedvezményezett banki adatokat, és szintén ők látják el tanácsokkal ügyfeleiket arról, hogy milyen eljárást kell követniük annak érdekében, hogy az IPI-t használhassák.

A bankoknak föl kell készíteniük pénzügyi rendszereiket az IPI információk fogadására. Ennek a fölkészítésnek tartalmaznia kell:

Az adatbeviteli rendszereket.

Az automatikus adat-felvételezési rendszereket.

Az ATM-eket.

Az ügyfelek rendelkezésére bocsátott elektronikus banki termékeket.

4.7 Az IPI technikai jellemzői

Az IPI nyomtatvány technikai előállítására nézve az automatikus feldolgozhatóság miatt szigorú előírások vonatkoznak.

Szélesség: 210 mm (A4)

Hosszúság: 99 mm (1/3 A4)

Újra fel nem használható, matt, 90g/m² papírt kell használni, ami alkalmas az Intelligent Character Recognition (ICR), azaz a karakterfelismerő géppel történő feldolgozásra.

A kedvezményezett által kitöltendő mezők nyomtatása történhet OCR-B, vagy Courier New módon.

Az összes többi szöveget a nem dőlt betűs, Ariel karakterkészlettel kell nyomtatni.

A három nyomtatási forma a következő:

vakszín,

fekete,

tintasugaras.

A későbbiekben az IPI bar kódot is tartalmazhat.

Azoknak a nyomdákknak, amelyeket a kedvezményezett bíz meg az IPI bizonylat elkészítésével, alkalmazniuk kell a szabványokat.

5 AZ EURÓPAI UNIÓBAN ZAJLÓ FOLYAMATOK

5.1 Az eurórendszer stratégiai céljai a tagállamok közötti fogyasztói fizetésekkel kapcsolatban

1999 szeptemberében az eurórendszer nyilvánosságra hozott egy jelentést³, amely a tagállamok közötti fogyasztói fizetések⁴ elemzésével foglalkozott. A tanulmány megállapította, hogy az egységes európai piac olyan egységes fizetési övezetet kíván meg, amelyen belül a bankok ügyfelei ugyanolyan gyorsan, megbízhatóan és olcsón tudnak pénzt átutalni, mint saját országukon belül. Ellenkező esetben az EU állampolgárai és gazdálkodó szervezetei csak korlátozottan részesülhetnek az unió létrehozásakor lefektetett alapelvek (az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása) megvalósulásának előnyeiből.

A pénz közgazdasági funkciójának megőrzése érdekében a kereskedelmi banki pénz és a jegybankpénz közötti különbséget az euró területen belül a fizetések minden formájára nézve meg kell szüntetni. Az euró számlapénzként történő bevezetése fontos mérföldkő volt az egységes európai piac megteremtése felé vezető úton.

A jegybankpénzben történő bankközi fizetéseket tekintve az egységes fizetési övezet a TARGET létrehozásával tulajdonképpen megvalósult, hozzájárulva ezáltal az európai pénzügyi piacok integrációjához.

A jegybankpénzben történő fogyasztói fizetések (készpénzfizetések) egységesítésének előkészítése az utolsó fázisban tart. 2002-től az euró bankjegyek és érmék az egész euró-övezetben egységesen elfogadott, kizárólagosan használható fizetési eszközök lesznek.

Ezzel szemben viszont a tagállamok közötti fogyasztói fizetések esetében jelentős szakadék tátong a hazai és a tagállamok közötti fizetések teljesítésének feltételei között.

Jelenleg az unió területén mintegy napi 100 millió „hazai” fogyasztói fizetési megbízás teljesül a fizetési rendszerekben. Ehhez képest a tagállamok közötti hasonló fizetési megbízások száma csak néhány százezer, amelyek nagy része bankkártya tranzakció. Ezen átutalások lebonyolításának ideje, és megbízhatósága egyelőre jóval elmarad, míg a költségei jelentősen meghaladják az országon belüli fizetések hasonló jellemzőit.

Az okok általában két tényezőre vezethetők vissza: egyrészt a bankok ügyfelei európai szinten nem tudnak szabványosított formában kommunikálni a számlevezető hitelintézetükkel, másrészt a bankokon belül nagyon alacsony a megbízások feldolgozásának automatizáltsági foka. Ez igaz az elektronikus formában benyújtott

³ Improving Cross-border Retail Payment Services (A tagállamok közötti fogyasztói fizetési szolgáltatások fejlesztése)

⁴ Az idevonatkozó 97/5. EC. Irányelv szerint egy átutalási megbízás akkor minősül fogyasztói fizetésnek, ha összege alacsonyabb 50 000 eurónál (kb. 15,3 M Ft) és sem a megbízó, sem a kezdeményezett nem pénzügyi intézmény.

megbízásokra is, hiszen két különböző országban működő pénzügyi intézmény szabványai általában eltérnek egymástól és nem kompatibilisek. Ráadásul a megbízások nagy részénél előfordul, hogy a fizetni szándékozó ügyfél nem ismeri a kedvezményezett összes olyan adatát, ami szükséges a tranzakció sikeres lebonyolításához, - vagy egyszerűen csak nem tünteti fel a megbízáson - és ez a bankoknál magas költségekkel járó manuális beavatkozást igényel. Ebből az is következik, hogy a hatékonyság javításának egyik kulcseleme az ügyfelek megfelelő tájékoztatása.

Szintén fontos hátráltató tényező, hogy a megbízások nagy részének teljesítése levelező banki kapcsolatokon keresztül történik, amely sok esetben jelentős költségekkel járó manuális beavatkozást jelent a feldolgozás során. Nemzeti szinten ezek a levelezői kapcsolatok már nem jellemzők, helyüket átvették a multilaterális elszámolási rendszerek, de az uniós szinten csak nemrég kezdte meg működését az első ilyen tagállamok közötti fogyasztói fizetéseket teljesítő fizetési rendszer.

Annak érdekében, hogy a bankszektor, és a fizetési infrastruktúra szereplői hozzáfogjanak a fenti hiányosságok minél előbbi megszüntetéséhez, az eurórendszer jelzésértékű üzenetet küldött részükre, hét pontban fogalmazva meg az elérendő célokat (1.sz. szövegdox). Nyomatékosítva az elvárásokat, az is megfogalmazásra került, hogy amennyiben nem lesz komoly előrelépés ebben a kérdésben, az Európai Központi Bank (EKB) adminisztratív lépéseket fog kezdeményezni, illetve végső esetben szolgáltatóként is hajlandó fellépni a fizetési rendszer ezen szegmensében. Erre a lépésre azért került sor, mert az Európai Parlament, a helyzet alakulását figyelembe véve, felszólította az EKB-t, hogy közvetlenül nyújtson fizetési szolgáltatásokat az uniós lakosainak. Mivel ennek technikai megvalósítása a TARGET rendszeren keresztül meglehetősen bonyolult és felettebb költséges lenne, az EKB egyelőre a bankközi együttműködésre helyezi a hangsúlyt.

Az eurórendszer által definiált célok

- 1) 2002. január 1-ig létre kell hozni a tagállamok közötti fogyasztói átutalásokat elszámoló rendszer(ek)e)t, ki kell alakítani a szükséges szolgáltatásokat.
- 2) Kiemelt feladatként kell kezelni a tagállamok közötti fogyasztói fizetések teljesítésének problémáját.
- 3) A tagállamok közötti fogyasztói fizetések költségeit jelentős mértékben csökkenteni kell.
- 4) A teljesítés ideje nem térhet el jelentősen a hazai fizetések teljesítési idejétől.
- 5) Kizárólagos szabályként a felmerülő költségeket mindig a fizetést kezdeményező félnek kell viselnie. A kedvezményezettnek nem lehet díjat felszámítani.
- 6) A tagállamok közötti fogyasztói fizetéseket elszámoló rendszereket mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni.
- 7) Az elfogadott pénzügyi szabványokat a lehető leggyorsabban be kell vezetni.

Az együttműködés eredményeképpen intenzív felkészülés kezdődött az európai bankszektorban, hogy sikerüljön felszámolni azokat az akadályokat, amelyek a nem kellően hatékony szolgáltatási színvonalért felelősek.

5.2 A tagállamok közötti fogyasztói fizetések teljesítését akadályozó tényezők

Az eurórendszer és az európai bankszektor közös munkával azonosította és igyekszik megszüntetni azokat az akadályokat, amelyek jelenleg meggátolják azt, hogy a tagállamok közötti fogyasztói fizetések közel ugyanolyan feltételekkel teljesüljenek, mintha azok egy tagállamon belüli fizetések lennének. A következőkben megvizsgáljuk ezen akadályozó tényezőket, illetve bemutatjuk a 2001. februári állapotot:

A bankszektor egyik érve szerint nem lehet ezeket a fizetési megbízásokat gazdaságosan kezelni, mivel elenyésző az ilyen megbízások száma. Ebből következően az árakat sem lehet a jelenleginél alacsonyabban meghatározni. Az eurórendszer szerint azonban lehet úgy is érvelni, hogy azért nincs nagyobb forgalom, mert magasak az árak. Ezen túlmenően egyértelművé tette azt az álláspontját, hogy a hatékonyan működő tagállamok közötti fizetési szolgáltatások megléte elengedhetetlen feltétele az egységes fizetőeszközre történő átállásnak. Ennél fogva a kapcsolódó fejlesztések költségeit az egységes fizetőeszköz bevezetéséből fakadó előnyökkel együtt kell figyelembe venni.

A fizetések teljesítésére nem volt megfelelő infrastruktúra, az a levelező banki hálózatokon keresztül történt. Ezt a hiányosságot pótolandó, a bankszektor létrehozta az EBA STEP1 rendszert, mely kimondottan a tagállamok közötti kis értékű fizetések elszámolására szolgál. A rendszer 2000. november 6-án üzemel, és az EBA EURO1 infrastruktúráját használja. Tekintettel a viszonylag rövid működési időre, egyelőre nehéz megállapítani, milyen mértékben képes eleget tenni az eurórendszer által megfogalmazott elvárásoknak.

A fizetések lebonyolítását nagymértékben elősegítő szabványok (nemzetközi bankszámlaszám, nemzetközi átutalási megbízás) már léteznek néhány éve. Ahhoz azonban, hogy a tagállamok közötti fogyasztói fizetéseket teljesen automatikusan (STP módon) lehessen feldolgozni, hiányzott az a megfelelő formátum, amelyben a fizetési üzeneteket az érintett bankok között továbbítani lehet. A bankközi együttműködés eredményeképpen megszületett és 2000 novemberében bevezetésre került a SWIFT-ben, a TARGET-ben, az EBA EURO1-ben és az EBA STEP1-ben az a fizetési üzenet formátum, amely az euró övezetben minden fizetés STP rendszerű feldolgozását lehetővé teszi. Habár ez azt jelenti, hogy minden olyan technikai előfeltétel teljesült, ami a tagállamok közötti fogyasztói fizetések teljesen automatizált feldolgozását lehetővé teszi, a bankok egyelőre mégis vonakodtak a szabványok gyors bevezetésétől. Ennek oka alapvetően a fejlesztési költségekben keresendő, valamint abban, hogy igazán csak akkor hatékony a rendszer, ha minden bank egységesen alkalmazza a szükséges szabványokat.

Nehézséget okoz a bankok részére a jogszabályalkotók 97/5/EC irányelvben kötelezően bevezetett azon rendelkezése, miszerint tagállamok közötti átutalások esetében mindig és kizárólag a megbízást adó ügyfelet lehet a tranzakció költségeivel megterhelni. Ez főként a kedvezményezett bankjánál jelent problémát, hiszen ha a megbízás hibásan, vagy nem STP módon érkezik, akkor azzal manuális tennivalói, annak pedig költségei vannak. Ezt a költséget az irányelv betartása esetén nem fizeti meg senki. Megoldást jelenthet a problémára – legalábbis átmeneti időszakokra – a bankok által kidolgozandó interchange díj, ami fedezi a fogadó bank esetleges

költségeit, és amit a megbízást indító banknak hozzá kell adnia a fizetési megbízáson szereplő összeghez.

A bankok szerint költségnövelő tényező az is, hogy minden határon átmenő fizetést jelenteniük kell a fizetési mérleg statisztikába, ami a legtöbb esetben csak manuális feldolgozással lehetséges. Ebben a kérdésben megállapodás született az eurórendszer és a bankszektor között, hogy a 12 500 Euró alatti tételeket 2002. január 1-től nem kell jelenteni a fizetési mérleg statisztikákban.

Ez a rövid összefoglaló is jól tükrözi, hogy az EU tagállamok közötti fogyasztói fizetések esetében egyelőre nem sikerült minden olyan akadályt megszüntetni, amely felelős ezen fizetési megbízások magas költségeiért és hosszabb teljesítési határidőiért. Ezért az eurórendszer további erőfeszítéseket vár el az európai bankszektortól, és megfogalmazott négy feladatot, amelyeket az európai bankszektornak el kell végeznie.

Az eurórendszer által meghatározott feladatok

1. A fizetési rendszer szolgáltatóknak és a bankoknak 2001 közepére be kell vezetniük az STP feldolgozáshoz szükséges nemzetközi szabványokat.
2. A bankszektornak azonnal meg kell szüntetnie azt a jogellenes gyakorlatot, hogy átutalás esetén mind a megbízót, mind a kedvezményezettet költségekkel terheli. Amennyiben ez nem lehetséges olyan díjszámítási mutatót kell kidolgozni, ami egységesen alkalmazható, és azt 2001 közepéig be kell vezetni.
3. A bankszektornak olyan egységesen alkalmazható, egységes elnevezésű terméket kell definiálnia, ami tartalmazza a tagállamok közötti átutalásokra vonatkozó alapvető ajánlati feltételeket, teljesíti az eurórendszer követelményeit, és amit a bankok túlnyomó többsége nyújtani fog ügyfelei részére. A terméket legkésőbb 2001 közepéig be kell vezetni, és erőteljes marketing kampánnyal kell elősegíteni megismerését.
4. A bankszektornak tájékoztató kampányt kell indítania lakossági és vállalati ügyfelek részére egyaránt, annak érdekében, hogy tájékoztassák őket az alkalmazott pénzügyi szabványokról, és azokról az adatokról, amelyeket a számlákon és a fizetési megbízásokon a jövőben fel kell tüntetniük.

A fenti feladatok elvégzését és az Eurórendszer által definiált célok megvalósítását legközelebb 2002. elején fogják újra alaposan megvizsgálni, és akkor döntenek arról, hogy az elért eredmények alapján szükséges-e az Európai Központi Banknak közvetlenül is beavatkozni a tagállamok közötti fogyasztói fizetések teljesítésének folyamatába, akár adminisztratív szabályozással, akár fizetési szolgáltatás nyújtásával.

6 FELHASZNÁLT FORRÁSOK

1. Standard implementation guidelines for the international payment instruction (European Committee for Banking Standards), 1999. augusztus, www.ecbs.org
2. International Payment Instruction (IPI) standard, (European Committee for Banking Standards), 1999. november, www.ecbs.org
3. IBAN: International Bank Account Number, (European Committee for Banking Standards), 2001. február, www.ecbs.org
4. IBAN: Standard Implementation Guidelines, (European Committee for Banking Standards), 2000. december, www.ecbs.org
5. IPI, IBAN prospektusok, (European Committee for Banking Standards) www.ecbs.org
6. Improving cross-border retail payment services, the Eurosystem's view, European Central Bank, 1999. szeptember, www.ecb.int
7. Improving cross-border retail payment services, Progress report, European Central Bank, 2000. szeptember, www.ecb.int
8. Towards a uniform service level for retail payments in the euro area, European Central Bank Monthly Bulletin, 2001. február, www.ecb.int
9. Update and summary of some items of the questionnaire concerning retail cross-border payments (DOC117/00), European Savings Banks Group, 2001. január 30.
10. EBF announces: work on better cross-border transfer services progresses, Banking Federation of the European Union, 2000. november, www.fbe.be
11. Definition of straight through processing for euro transactions, Banking Federation of the European Union, 2000. szeptember, www.fbe.be